

(i) Printed Pages : 7 Roll No. ....

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	1	2	8	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	4
---	---	---	---

Bachelor of Arts (FYUP) 4th Semester
(2056)

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper : Introduction To Comparative Politics

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 90

1. Short answer questions: Answer any nine. All questions carry equal marks (2 marks each):
  1. Mention two distinctive features of Comparative Politics as a sub-discipline.
  2. What are the benefits of comparison?
  3. What was the nature and scope of Comparative politics in the 1950s?
  4. Write on the impact of globalisation on comparative politics.
  5. What are differences between Parliamentary and Presidential systems? (Any two).
  6. What is meant by separation of powers?
  7. What is meant by Parliamentary sovereignty with reference to the U.K.?

8. How are political regimes classified?
9. Why is the UK considered a unitary state rather than a federal state?
10. List two significant features of authoritarian regimes.
11. What are interest groups?
12. How are political parties classified? 2×9=18

Long questions: Answer **one** question from each unit.

UNIT-I

2. Define Comparative Politics. Explain the features of comparative politics with reference to its subject matter - content, vocabulary, and perspective. 18
3. Explain and analyse the changing nature and scope of the discipline from early 19th Century till the contemporary times. 18

UNIT-II

4. Compare the nature of executive-legislative relations in the Parliamentary system of the United Kingdom and the Presidential system of the United States of America. 18
5. Explain the advantages and limitations of federal systems using examples from Canada. 18

UNIT-III

6. What is meant by a political regime? Discuss the major bases of classifying political regimes with suitable examples. 18

7. What are the essential elements of a democratic regime? How do these differ fundamentally from authoritarian systems? Give examples. 18

UNIT-IV

8. Discuss the role of political parties in a democratic system. How do they contribute to representation and governance? 18
9. What role do interest groups play in countries like the U.K. and U.S.A.? Discuss. 18

(हिन्दी माध्यम)

1. लघु उत्तरीय प्रश्न: किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए। सभी प्रश्नों के अंक समान हैं (प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक):
1. उप-विषयक के रूप में तुलनात्मक राजनीति की दो विशेषताओं का उल्लेख कीजिए।
  2. तुलना के क्या लाभ हैं?
  3. 1950 के दशक में तुलनात्मक राजनीति का स्वरूप और दायरा क्या था?
  4. तुलनात्मक राजनीति पर वैश्वीकरण के प्रभाव पर लिखिए।
  5. संसदीय और राष्ट्रपति प्रणाली में क्या अंतर हैं? कोई दो अंतर बताइए।
  6. शक्तियों के पृथक्करण से क्या तात्पर्य है?
  7. ब्रिटेन के संदर्भ में संसदीय संप्रभुता से क्या तात्पर्य है?
  8. राजनीतिक व्यवस्थाओं का वर्गीकरण कैसे किया जाता है?

9. ब्रिटेन को संघीय राज्य के बजाय एकात्मक राज्य क्यों माना जाता है?
10. सत्तावादी शासन व्यवस्थाओं की दो महत्वपूर्ण विशेषताओं को सूचीबद्ध कीजिए।
11. हित समूह क्या हैं?
12. राजनीतिक दलों का वर्गीकरण कैसे किया जाता है?

2×9=18

दीर्घ प्रश्न: प्रत्येक यूनिट से एक प्रश्न का उत्तर दीजिए।

यूनिट-I

2. तुलनात्मक राजनीति को परिभाषित कीजिए। विषयवस्तु, शब्दावली और परिप्रेक्ष्य के संदर्भ में तुलनात्मक राजनीति की विशेषताओं की व्याख्या कीजिए। 18
3. 19वीं शताब्दी के आरंभ से लेकर समकालीन समय तक इस विषय की बदलती प्रकृति और दायरे का विश्लेषण कीजिए। 18

यूनिट-II

4. यूनाइटेड किंगडम की संसदीय प्रणाली और संयुक्त राज्य अमेरिका की राष्ट्रपति प्रणाली में कार्यपालिका-विधायिका संबंधों की प्रकृति की तुलना कीजिए। 18
5. कनाडा के उदाहरणों का उपयोग करते हुए संघीय प्रणालियों के लाभों और सीमाओं की व्याख्या कीजिए। 18

यूनिट-III

6. राजनीतिक शासन से क्या तात्पर्य है? उपयुक्त उदाहरणों के साथ राजनीतिक शासनों के वर्गीकरण के प्रमुख आधारों पर चर्चा कीजिए। 18

7. लोकतांत्रिक शासन के आवश्यक तत्व क्या हैं? ये सत्तावादी प्रणालियों से मौलिक रूप से किस प्रकार भिन्न हैं? उदाहरण दीजिए। 18

यूनिट-IV

8. लोकतांत्रिक प्रणाली में राजनीतिक दलों की भूमिका पर चर्चा कीजिए। वे प्रतिनिधित्व और शासन में किस प्रकार योगदान देते हैं? 18
9. ब्रिटेन और अमेरिका जैसे देशों में हित समूह क्या भूमिका निभाते हैं? चर्चा कीजिए। 18

(पंजाबी अनुवाद)

1. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੌਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ (ਹਰੇਕ ਦੇ 2 ਅੰਕ) :
1. ਇੱਕ ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੋ।
  2. ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ?
  3. 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰਾ ਕੀ ਸੀ ?
  4. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
  5. ਸੰਸਦੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹਨ ? ਕੋਈ ਦੋ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।
  6. ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

7. U.K. ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
8. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
9. U.K. ਨੂੰ ਸੰਘੀ ਰਾਜ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਏਕਾਤਮਕ ਰਾਜ ਕਿਉਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
10. ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਸ਼ਾਸਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।
11. ਹਿੱਤ ਸਮੂਹ ਕੀ ਹਨ ?
12. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

2×9=18

ਲੰਬੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ।

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ-ਸਮੱਗਰੀ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ। 18
3. 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ-ਵਿਧਾਨਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ। 18
5. ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸੰਘੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18
7. ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਕੀ ਹਨ ? ਇਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿਓ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ? 18
9. U.K. ਅਤੇ U.S.A. ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ ਸਮੂਹ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18